

Тож, корупція – це системне суспільне явище, яке виникало протягом багатьох років, тому, щоб подолати його, потрібно створити ефективну та дієву систему антикорупційного законодавства, правосуддя, активно залучати бізнес до встановлення нових прозорих правил взаємовідносин суспільства влади та бізнесових структур.

Список використаних джерел

1. Шевчук І.В. Корупційна складова як чинник дестабілізації та загроза економічній безпеці України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 12. 2017.

2. Бланк М.Е., Батракова Т. І. Вплив корупції на економіку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 7. частина 1. 2016. С. 25–28.

3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003.

4. Шабас І.М., Корупція в Україні: сутність, причини, наслідки. Науково-практична Інтернет-конференція, 14.05.2013. Секція № 2.

5. Smith, J. D. (1985): Market motives in the informal economy, in: Gaertner, W. and Wenig, A. (eds.): The economics of the shadow economy, Heidelberg: Springer Publishing Company, pp. 161–177.

6. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII.. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.

Соловійов Едуард Петрович,
заступник начальника Головного управління Національної поліції в Миколаївській області – начальник слідчого управління, кандидат юридичних наук, доцент

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ВСТАНОВЛЕННЮ, У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Кредитні спілки в ролі фінансових посередників є ефективним інструментом поживлення інвестиційної активності населення і позитивно впливають на динаміку соціально-економічного розвитку країни, які здатні захистити від знецінення заощадження населення, забезпечити доступними фінансовими послугами громадян і мале підприємство, залучаючи до 9,0 %

заощаджень населення в країні. Сучасні зміни в архітектоніці фінансового сектора як у світовому, так і вітчизняному масштабах актуалізують необхідність визначення місця та ролі кредитних спілок на ринках фінансових послуг, й вирішення низки проблем, що стосуються процесів акумулювання та прямого чи опосередкованого інвестування вільних ресурсів кредитних спілок у реальний сектор національної економіки. Необхідність підвищення ефективності їх функціонування залишається першочерговим завданням, що зумовлене конкурентним ринковим середовищем, поліпшення якого сприятиме зростанню рівня суспільної довіри до фінансової системи держави загалом [1, с. 12].

Аналіз практики протидії корупційним кримінальним правопорушенням у небанківській фінансовій сфері засвідчив складність виявлення ознак цієї діяльності правоохоронними органами, чому сприяє: невизначеність меж відмивання брудних доходів та звичайної практики законних угод; незначний ступінь інституціонального та функціонального розподілу незаконної економічної діяльності та легальної економіки; невелика частка незаконних доходів у загальному обсязі фінансових потоків, що проходять конкретною установою; висока питома вага послуг порівняно із сектором виробництва товарів у ринковій економіці; висока частка фіктивних суб'єктів небанківського фінансового сектору; широка сфера застосування безготівкових засобів платежу при здійсненні фінансових угод та кредитування; високий рівень фінансової дерегуляції законних угод тощо [2, с. 24].

Виявлення таких кримінальних правопорушень можливе лише за умов комплексного застосування методів економічного, документального й фактичного аналізу фінансово-господарської діяльності, криміналістичного дослідження документів, а також оперативно-розшукових заходів гласного і негласного характеру, що спрямовані на встановлення: оформлення службовими особами кредитів на підставних осіб і придбання винними особами на ці грошові кошти товарів для перепродажу й отримання прибутку; проведення фінансової діяльності за умови анулювання ліцензії; проведення діяльності без державної реєстрації; надання недостовірної інформації до регулятора та реєстру фінансових установ; необґрунтоване завищення ставок за окремими депозитами кредитної спілки; незаконне здійснення службовими особами нарахувань і виплат на додаткові пайові внески членам кредитної спілки без наявності необхідних для цього доходів; привласнення коштів

членів кредитної спілки, які знаходяться на депозитних рахунках кредитної спілки; кредитування шляхом зловживання службовим становищем керівництвом кредитної спілки афілійованих осіб на непрозорих і незрозумілих умовах за рахунок вкладників; заволодіння майном кредитної спілки шляхом зловживання службовим становищем уповноваженими особами шляхом підроблення кредитних договорів, видавчих ордерів, квитанцій і заяв на одержання кредиту від імені громадян (на їхні паспорти), які насправді кредити не одержували, а також використання отриманих злочинним шляхом коштів на власні потреби службових осіб кредитної спілки; укладання договорів, у яких службові особи застосовують незрозумілі терміни з метою зниження суми виплачуваних потенційним клієнтам відсотків; штучне заниження службовими особами кредитної спілки обсягу власних капіталів з метою отримання законодавчо наданого права відмовити клієнту у видачі кредиту; нарахування службовими особами кредитної спілки відсотків не на залишок, а на всю суму наданого кредиту, без урахування сум, які вже були повернені вкладниками та ін.

Серед особливостей, які впливають на початковий етап розслідування корупційних кримінальних правопорушень пов'язаних з діяльністю кредитної спілки, доречно назвати таке:

розслідування проводиться зазвичай в умовах дефіциту вихідної інформації і часу для прийняття процесуальних, тактичних і організаційних рішень;

можливості отримання доказової інформації процесуальним шляхом обмежені, оскільки можуть бути невідомі свідки кримінального правопорушення, місцезнаходження грошових коштів, документів та інших речових доказів;

проведення невідкладних процесуальних дій та інших заходів вимагає належної координації та взаємодії між різними органами та підрозділами;

наявність роботи зі значною кількістю документації, що потребує залучення відповідних спеціалістів у цій сфері [3, с. 92].

Найбільш важливими завданнями початкового етапу є такі: 1) орієнтування особи, що проводить розслідування, в усіх обставинах тієї події, яку йому належить розслідувати, з'ясування фактів, які повинні бути досліджені у кримінальному провадженні, отримання вихідних даних з метою розгорнутого планування розслідування; 2) збирання та фіксація доказів, які упродовж невеликого проміжку часу можуть бути втрачені;

3) встановлення місцеперебування особи-зниклого. А вже під час наступного етапу розслідування здійснюється збирання, перевірка та оцінка доказів з метою повного встановлення усіх обставин кримінального провадження [4, с. 13–14].

Аналіз кримінальних проваджень та опитування слідчих дозволив з'ясувати, що приводами для внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань про вчинення кримінального правопорушення є: заяви чи повідомлення членів кредитної спілки; повідомлення членів управління кредитної спілки (спостережної ради, правління, комітетів, ревізійної комісії); повідомлення посадових осіб органу, що здійснює державне регулювання і нагляд за діяльністю кредитної спілки (Національний банк України, Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг); рапорт про виявлення корупційного кримінального правопорушення, складений слідчим або працівником оперативного підрозділу; матеріали оперативно-розшукової діяльності; матеріали розслідування інших кримінальних правопорушень; матеріали документальних перевірок; повідомлення юридичної особи; повідомлення засобів масової інформації; заява громадянина.

На етапі внесення відомостей про кримінальне правопорушення з ознаками корупції до Єдиного реєстру досудових розслідувань за результатами попередньої перевірки заяв і повідомлень фізичних або юридичних осіб чи в разі самостійного виявлення слідчим чи прокурором з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення протиправних дій, можливі такі типові ситуації: 1) виявлено кримінальне правопорушення, в результаті якого отримані злочинні доходи і за чинним законодавством його віднесено до розряду предикатних, тобто передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від трьох і більше років, а в подальших діях правопорушника є ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення передбаченого розділом XVII КК України «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» [5]; 2) виявлено кримінальне правопорушення, в результаті якого одержано злочинні доходи і в подальших діях злочинця (злочинців) є ознаки об'єктивної сторони корупційного кримінального правопорушення, але за чинним законодавством це кримінальне правопорушення виключено із числа предикатних; 3) виявлено кримінальне правопорушення, яке хоча формально і віднесено до розряду предикатних, але яке, водночас, не призвело

до безпосереднього отримання злочинних доходів; 4) виявлено декілька кримінальних правопорушень, одне з яких хоча формально і віднесено до розряду корупційних, але в результаті його вчинення безпосередньо злочинні доходи не отримано, в той же час інше кримінальне правопорушення хоча і виключено із числа предикатних (ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів), але таке протиправне діяння призвело до безпосереднього отримання доходів злочинного походження; 5) виявлено ознаки здійснення сумнівних фінансових операцій, укладання правочинів, які можуть свідчити про вчинення кредитною спілкою кримінального правопорушення, але відомості щодо предикатного кримінального правопорушення відсутні.

На початковому етапі розслідування (після внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань до фактичного оголошення підозри особі) слідчим необхідно: витребувати від Національного банку України, Державної служби фінансового моніторингу України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, службових осіб документи, висновки експертів, акти ревізій і перевірок (відповідно до ч. 5 ст. 40, ч. 2 ст. 93 КПК України); звернутися в установленому порядку до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до предметів і документів (ч. 1 ст. 160 КПК України), зокрема які містять охоронювану законом таємницю (про рух коштів на банківських рахунках за певний період, копії документів, на підставі яких перераховувалися кошти) та, в разі прийняття відповідного рішення, вилучити їх; призначити ревізії та фінансові перевірки кредитної спілки; провести (доручити проведення) слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії; призначити необхідні експертизи; залучити спеціаліста.

Таким чином, на початковому етапі розслідування корупційних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок необхідно встановити: факт корупційних дій (набуття, володіння, використання, розпорядження майном, здійснення фінансової операції); осіб, причетних до кримінального правопорушення (особа, на користь якої здійснюється кредитування та надання фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків її членів кредитної спілки; особа, яка є носієм інформації про протиправні дії, засновник фіктивної кредитної спілки); документи (електронні документи, цінні папери та документи, що підтверджують право на них; документи, що уповноважують осіб на розпорядження фінансовими ресурсами, цінними паперами).

Список використаних джерел

1. Басай В. О. Запобігання порушенням порядку надання фінансових послуг кредитними спілками в Україні: дис...докт. філос.: 081 – Право. Київ, 2021. 295 с.

². Чернявський С. С., Користін О. Є. Протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : навч. посіб. Київ, 2010. 256 с.

3. Ковальчук О. В. Методика розслідування шахрайства, пов'язаного з діяльністю кредитної спілки: дис...докт. філос.: 081 – Право. Львів, 2020. 236 с.

4. Вакулік О. А., Азаров Ю. І. Початок досудового розслідування у кримінальному провадженні: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2015. 184 с.

⁵. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

Стратулат Наталія Вікторівна,

професор кафедри правничої
лінгвістики Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент;

Корольчук Віктор Володимирович,

старший науковий співробітник
відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної
власності Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, старший науковий співробітник

АНТОНІМІЧНІ ВІДНОШЕННЯ В МОВІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ»

Акти законодавчого рівня національної правової системи, що стосуються основоположних аспектів життя і діяльності суспільства, а також визначають правовий режим функціонування державних органів та основних інституцій країни, забезпечують правове регулювання суспільних відносин у державі, – мають свої ознаки функціонального характеру, що безпосередньо відображаються в мовному оформленні тексту [1, с. 8]. Так, для мови закону притаманна своєрідна системна специфіка, що виражається, зокрема, у наявності опозиційних семантичних відношень, оформлених у антонімічних одиницях.